

HERINNERINGEN UIT DE GEVANGENIS.

In het jaar 1800 was ik een gevangene in eene franche provincie stad, en het was niet voor het eerst dat ik in een kerker zuchtte. Nogtans had ik mij niet te schamen over het kleine avontuur uit den tijd van mijne jeugdschap.

Van den gevangenebewaarder en zijne vrouw zal ik niet spreken, hoewel beide zoo voorkomend en goedhartig waren, dat ik altijd met dankbare toegenegenheid aan hen zal blijven denken. Echter moet ik de opmerking maken, dat de taak eens gevangenebewaarders hoogst eervol is als die met gevoelens van medelijden wordt vervuld. Vrouw Henriette was zwak van ligchaam en bijna altijd ziek, en daarom had zij eene plaatsbekleedster in hare dienst, eene oude huisvrouw, die zich Lidivina liet noemen. En hoeveel deze een leeftijd van 78 jaren bereikt had, zoo men haar slechts 50 jaren oud gewaand hebben, zoo ijverig was zij altijd in de weer, en daarbij had zij allerlei kluchtige invallen. Nog zie ik haar voor mij met haar klein wit mutsje op, haar zwart, kort nauwsluitend keurslijf en haar zilver hartje, aan een zwart veteranoer bevestigd. Zij waagde niet het kruis te laten zien, dat er eerst aan gevangenschap had; dit te dragen was destijds niet geoorloofd, maar zeker hield zij het onder haar wollen- of paardenharen kleed verborgen, dat zij als boete voor vroegere zonden droeg. Van welken aard konden die geweest zijn? vroeg ik mij zelve. Was zij weleer schoon geweest? Haar bleek doch gezonde gelaatstint en nog ongeboegene gestalte droegen er wel sporen van. Hoe het zij, Lidivina was ervaren in de eedele kunst treurenden te troosten en wanhoopenden weder op te richten. Wanneer het onder de kwaad-aardigste gevangenen tot een gewelddadig verzet kwam, stelden zij zich, veelre willende sterven dan bukken, met hunne ketenen te weer tegen de geveldje bajonetten der wacht; doch thans had men Lidivina slechts te doen verschijnen en oogenblikkelijk was ieder bevredigd.

In haar vroom en edel beroep werd zij door haar kleinzoon Peter ondersteund, een jonge man van 23 jaren. Hij was zwak van ligchaam, doch geduldig en moedig van aard, terwijl hij onverdroten ons lijden zocht te verzachten en den tijd te korten. Zijne gelaatstrekken, die onderworpen lijden en toch geene neerslagtigheid teekenden, weet ik niet beter dan bij die onzer arme en goedaardige boeren uit het gebergte te vergelijken. Zijne blauwe oogen drukten medelijden en welwillendheid uit, zijn haar was blond en rechthoekig gesneden. Zelfs in de gevangenis was Peter geen beduidend persoon. Door Lidivina had hij, naar onze meening, zijne nederige betrekking van handlanger des gevangenebewaarders bekomen. Eerst later vernam ik, dat die post hem als eene bijzondere gunst was dien deel gevallen en — zonderling! — omdat hij daartoe bijzondere geschiktheid betoond had. Bij een of anderen inspannenden arbeid, terwijl hij ons armelijken nachtlegger met een bos versche stroo opvulde, een zieke spijzigde of hielp verleggen, viel mijn oog op het slingeren van zijn scapulier op zijne blootge- raakte borst, en treffend scheen mij zijn geheele wezen het uit te spreken, dat hij geloofde dat God hem tot onderworpen lijdzzaamheid had bestemd en daarin zijn heil te vinden.

Gewoonlijk werd onze kamer door Peter, wien wij allen zeer genegen waren, geopend, en dit beschouwden wij als een blijk van welwillendheid des gevangenezigtters. Peters gewone ochtendgroet scheen ons een zegen toe voor den geheelen dag. Eens gaf ons het geluid der grendels, later dan gewoonlijk en op ruwe wijse teruggeschoven, te kennen dat hij door een anderen helper, die onze nachtrust niet ontzag, was vervangen genomen. Deze heette Niklaas en was een goed man, die, ik weet niet om welke reden, de gevangenisdienst had op zich genomen. Waarschijnlijk is het dat hij zich niet dan met wezarin in het uitoefenen zijner ambtspligten schikte; nogtans wist hij zijne wezenlijke gevoelens onder ruwe manieren te verborgen. Zoo aan zijne stem een forsch, diepen toon weten te

geven, en om zijne ruwe en dreigende woorden nog meer kracht bij te zetten fronste hij op vreeselijke wijze zijne wenkbrauwen, niet gewoon om toorn uit te drukken, zamen. Daar deze kunstgrepen hem echter veel zelfbeheersching kostten, wilden zijne antwoorden het best vlotten als hij zijn rug gekeerd had, en toen men hem eens veraste dat hij een stervende bewende, beweerde hij dat men hem tabakstof in de oogen geworpen had, opdat men hem niet zou verdenken vatbaar voor medelijden te zijn. Ik heb meer gevangenebewaarders zoo als Niklaas leeren kennen. De menschen zijn nooit zoo boosaardig als zij soms schijnen.

„Waar is Peter?“ vroeg ik hem, snel van mijne legersteet oprijdend.

„Peter, Peter!“ antwoordde hij wrevelig. „Het is bij ulieden altijd een vragen naar Peter. Wat doet hij dan toch voor u, dat anderen niet even goed kunnen doen? Brengt Peter u iets anders dan eene kruik water en brood? Hier hebt gij eene kruik en hier is brood! Zoekt hem op, als gij iets van hem verlangt: uw Peter is in de gevangenis.“

„Peter in de gevangenis? Onmogelijk! Wat heeft hij dan misdaan?“

„Weet ik het? Wat deert het mij wat deze en gene weervaart? Misschien heeft hij eene of andere deur te vroeg geopend, of er eene te laat gesloten; of wel heimelijk een brief bezorgd eer die door het bestuur onderzocht en gelezen is geworden; kortom te veel toegewendheid jegens u of uwe kameraden betoond. Hij is er wel toe in staat, die huichelachtige druiloor!“ — Het spreekt van zelve, dat Niklaas zeer harde, grove woorden niet uitbragt dan nadat hij zich eerst had omgewend.

„Dat is schandelijk!“ riep ik, hem in de rede vallende, uit: „Dat is verschrikkelijk! Indien de overheid dit vernam zou zij zich strengelijk tegen zoo iets verzetten. Zonder onderzoek en recht een vrij mensch tot zulk eene harde gevangenis te veroordeelen, is eene ontzettende straf. Deze handwijze tegenover Peter is even onwaardig als ware die op u toegepast geworden, en ik zeg u het roept om wraak!“

„Het is wel!“ vervolgde Niklaas, ditmaal zijn blik zijdelings afwendende, „maar hebt gij wellicht gedacht dat uw vriend Peter een vrij man was, die even als ik elken avond dit huis mag verlaten? Hij is een gevangene even als gij, alleen met dit onderscheid, dat gij morgenvoer de regters heft te verschijnen, en de hooge heeren gemagtigd zijn u aan de uwen terug te geven wanneer gij goede getuigenissen kunt aanvoeren. Peter echter heeft nog 13 jaren hier door te brengen wyl hij eerst 7 jaren gevangenis zit; en zelfs heeft hij eene 18jarige geelstraf te ondergaan, wanneer de regeringscommissaris dit goed dunkt, die hem hier tot heden, uit bijzondere gunst, als het ware in een lustloot geplaatst heeft. Ik erken dat het zeer hard zou wezen, maar wat zal men zeggen?... Peter is beneden den vastgestelden onderdom om geguillottineerd te kunnen worden.“

Guillottine, galeien! Zulke straffen voor den eerlijken Peter, voor de onvergelyklijke Lidivina! Mijn hoofd duizelde bij het sluiten der deur. Vergoefs zou ik Niklaas nog meer ondervraagd hebben, hij had mij zeker niet meer geantwoord, en het was mij als hoorde ik door de zware muren heen, boven het geluisch der grendels uit, hem grommen: „Weet ik het, wat gaat het mij aan? Wat heb ik mij te bekommeren over hetgeen anderen doen?“

Den volgenden dag had ik, zoo als Niklaas mij had aangekondigd, inderdaad voor de regters te verschijnen; ik werd met eene meerderheid van 12 stemmen vrijgesproken. Men zal zich wellicht niet verwonderen, als ik openhartig erken, dat nooit de uitslag eener stemming mij zoozeer verblijd heeft. Mijne eerste gedachte toen ik mij vrij wist was de geschiedenis van Lidivina en Peter.

Een bejaard, vroom, stoumoedig priester had in het jaar 1793 zijne toelagt in hun huis genomen, om van daar uit zijne kudde te vermanen en te wijzen op de hulp en vertroosting der kerk, hetgeen in die dagen voor misdaad gold. Hij werd bij het uitoefenen van zijn ambt gevat, en onderging zijn vonnis als een martelaar uit de eerste eeuwen der Christelijke kerk. Zijne kleine dorpsgemeente verdedigde hem, tegen zijn wil, met dien heftigen hartstogt, welke veelal de vervolgdten om het geloof bezielde. Van het zestiental, dat hem had willen bevrijden, stierven veertien om het schavot, nadat zij den laatsten zegen van den biechtvader ontvangen hadden. De grootmoeder was toen 70 jaren, haar kleinzoon nog geen 16 jaren oud en, zoo als Niklaas terecht beweerde had, was de eerste te hoog, de laatste te jeugdig in jaren om hen den dood door de guillottine te doen ondergaan, en dit nu was de reden dat Lidivina en Peter in de gevangenis waren.

Intusschen was Bonaparte teruggekeerd, Bonaparte, die reus uit de omwenteling geboren, die recht en wet weder herstelde, doch ze niet op hechte grondslagen vestigde, wyl hij zelf er ontrouw aan werd. Verscheidene regtskundigen trokken zich het lot van Peter en Lidivina ernstig aan, en ik zelf was volrijver in hun belang werkzaam. Terstand nadat ik alle beslissende en goedgekeurde schriftelijke bewijzen, die beider veroordeeling vernietigden, bijeen had, snelde ik naar hen heen, tienmaal gelukkiger dan op den dag mijner vrijpraak, toen ik hen verliet. Ik kondigde Lidivina en Peter de vrijheid aan, die, naar men vroeger waande, hun eerst na vele jaren — en de eerste

wel nimmer — teruggegeven zou worden. Het was een schoone lentedag, zoo als Franche-Comté er meer in April telt, 4 ure in den namiddag; de gevangenen genoten nog de laatste minuten der uren, hun dien dag in den hof in de koesterende zonnestralen vergund.

„Gij zijt vrij!“ riep ik opgetogen uit, nu Peter, dan Lidivina ombelzende. Ik was te zeer geërerd om mijne woorden te verklaren, doch alle apwizigen hadden mij begrepen, en de aandoening dezer ongelukkigen, tot tranen toe bewogen, was de beste uitlegging mijner woorden. Thans volgde eene diepe, drukkende stilte; in eene gevangenis die men zeven jaren lang bewoond heeft, zijn nog andere handen dan die der gevangenis los te maken. Lidivina blikte op hare gezellinnen, op hare kranken en zwakken, vier moederlijke verpleegster zij zoo lang geweest was en die zij gehoopt had tot lijdzzaamheid en godsvrucht te voeren. Eindelijk stond zij voor een neêrgebogen grijsaard stil, wien het wigt der jaren of de indruk van het zoo even gehoorde als vastgeboeid hield. „Ach, George!“ sprak Lidivina hem toe, „wie zal nu voortaan uwe bouillon brengen?“ Vervolgens keerde zij tot mij terug, drukte mij de hand en vroeg mij: „Ik ben dus werkelijk vrij?“

„Ja, Lidivina!“

„Ik zou dus thans, indien ik het wilde, met u en Peter de gevangenis kunnen verlaten?“

„Ja, Lidivina!“

„Gij zoudt mij dan tot de regterlijke magt dezer gevangenis kunnen leiden?“

„Zeker, Lidivina!“

„En mij de woning van den dokter mijner kranken kunnen aanwijzen?“

„Zoo is het, mijne waarde! en ik kan u ook de kerk toonen, die eerlang weer geopend staat te worden.“

„Alles opperbest, mijn vriend! Ach! indien ik er van verzekerd mogt zijn, de gevangenis niet tot last te wezen...“ De vrouw des gevangenebewaarders was zigbaar diep getroffen. „Het is toch waar?“ vervolgde Lidivina, „dat ik nog niet te oud ben om nog meer goede diensten te kunnen verlenen. Gij anderen, begeeft u ter ruste, want het heeft reeds 4 ure gelagen. Morgen zien wij elkaar zeker weder. Ik wil dit huis niet verlaten!“ En zich naar mij keerende, sprak zij: „Waar zou ik nuttiger en gelukkiger kunnen wezen dan hier? Ik behoor tot geen gezin, noch dorp meer. Wat Peter betreft, dat is eene andere zaak; hij is jong, handig, ijverig, gehoorzaam en — wat boven alles gaat — godvruchtig. Wanneer het menschedom tot het goede terugkeerd zal zijn, dan wordt mijn arme Peter ook wellicht gelukkig. Treed nader, mijn kind! ik wil u zegenen en vaarwel zeggen.“

Peter had nog niet gesproken. Hij scheen in ernstig nadenken verdiept en in zwaren tweestrijd; eindelijk naderde hij zijne grootmoeder. „Neen, grootmoeder!“ sprak hij nu beslissend, „bij wijlen heb ik er over nagedacht welk een beroep na het eindigen van mijn straf-tijd te kiezen. Gaarne zou ik priester worden, doch ik heb immers geen tijd genoeg om geleerdheid en wijsheid op te doen. Hoe verheven het priestersambt overigens ook zij, dat van den gevangenebewaarder legt ook pligten op, die ik gaarne vervullen wil. Niklaas heeft bovendien eene hulp noodig, en thans weet hij, dat mijn medegevoel voor lijden, mij sedert mijne kindsheid eigen, mij nooit trouwe plichtvervulling heeft doen verruimen. God heeft mij voor deze taak bestemd en ik mag daarin niet versagen.“

De gevangenen waren heengegaan, en Niklaas behoefde dus zijn natuurlijk gevoel niet langer te bedwingen. „Blijf, blijf!“ riep hij suikkende uit. „Is het niet zoo, in mijne plaats zoudt gij eveneens gehandeld hebben?“ vroeg Peter nu, zich tot mij wendende.

„Ja, mijn vriend! indien ik den moed daartoe gehad had.“

Lidivina en Peter verlieten de gevangenis niet; tot aan hun dood toe wijdten zij zich aan de zorg en verpleging der gevangenen.

Naar 't Hoogduitsch.

CROISSET VAN UCHELEN.

FILIPP. 1 : 23.

Het zesjarige zontje van een predikant lag gevaarlijk ziek. Eens vroeg zijne moeder hem hoe het ging. Hij antwoordde: „Moedertief! ik wilde zoo gaarne naar den Heere Jezus gaan!“ — „Waar wilt gij Hem zien?“ vroeg de moeder. „In den hemel,“ was het antwoord. „Wanneer zult gij daar komen?“ — „O heel gauw, heel gauw!“ — „Nu goed!“ heraan de moeder; „het zal ook niet lang meer duren; maar wat heeft Christus voor u gedaan, dat gij zoo getroost in Hem zijt?“ — Nu strekte het kind zijne beide armpjes uit, en zeide: „Lieve moeder! zóó, zóó is Hij aan het kruis voor mij gestorven!“ En onder dit uitstrekken zijner armen ont-sliep hij.

T. M. L.